TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2023. gada 21. decembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Būvdarbu, piegādes un pakalpojumu publiskā iepirkuma procedūras – Direktīva 2014/24/ES – 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts – Publiskais iepirkums transporta nozarē – Direktīva 2014/25/ES – 80. panta 1. punkts – Fakultatīvi izslēgšanas iemesli – Transponēšanas pienākums – Nolīgumi, ko ekonomikas dalībnieks noslēdz ar mērķi izkropļot konkurenci – Līgumslēdzējas iestādes kompetence – Agrāka konkurences iestādes lēmuma ietekme – Samērīguma princips – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants – Tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību – Labas pārvaldības princips – Pienākums norādīt pamatojumu

Lietā C-66/22

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa, Portugāle) iesniegusi ar 2022. gada 13. janvāra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2022. gada 2. februārī, tiesvedībā

Infraestruturas de Portugal SA,

Futrifer Indústrias Ferroviárias SA

pret

Toscca – Equipamentos em Madeira Lda,

piedaloties:

Mota-Engil Railway Engineering SA,

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], priekšsēdētāja vietnieks L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], palātu priekšsēdētāji A. Prehala [*A. Prechal*], K. Jirimēe [*K. Jürimäe*], K. Likurgs [*C. Lycourgos*] (referents), N. Pisarra [*N. Piçarra*] un O. Spinjana-Matei [*O. Spineanu-Matei*], tiesneši M. Ilešičs [*M. Ilešič*], P. Dž. Švīrebs [*P. G. Xuereb*], L. S. Rosi [*L. S. Rossi*], I. Jarukaitis [*I. Jarukaitis*], A. Kumins [*A. Kumin*], N. Jēskinens [*N. Jääskinen*], N. Vāls [*N. Wahl*] un I. Ziemele,

ģenerāladvokāts: M. Kamposs Sančess-Bordona [*M. Campos Sánchez-Bordona*],

sekretāre: L. Karasko Marko [*L. Carrasco Marco*], administratore,

* Tiesvedības valoda – portugāļu.

ņemot vērā rakstveida procesu un 2023. gada 7. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– *Futrifer Indústrias Ferroviárias SA* vārdā – *G. Guerra Tavares*, *A. Magalhães e Menezes* un *L. M. Soares Romão*, *advogados*,

– *Toscca – Equipamentos em Madeira Lda* vārdā – *N. Cunha Rodrigues* un *J. M. Sardinha*, *advogados*,

– Portugāles valdības vārdā – *P. Barros da Costa*, *F. Batista*, *P. Moreira da Cruz* un *M. J. Ramos*, pārstāvji,

– Čehijas valdības vārdā – *L. Halajová*, *M. Smolek* un *J. Vláčil*, pārstāvji,

– Ungārijas valdības vārdā – *M. Z. Fehér* un *K. Szíjjártó*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *G. Braga da Cruz*, *P. Ondrůšek* un *G. Wils*, pārstāvji,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2023. gada 11. maija tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK (OV 2014, L 94, 65. lpp.) 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkta, kā arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 41. panta 2. punkta b) un c) apakšpunkta interpretāciju.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp *Toscca – Equipamentos em Madeira Lda* (turpmāk tekstā – "*Toscca*"), no vienas puses, un *Infraestruturas de Portugal SA* un *Futrifer Indústrias Ferroviárias SA* (turpmāk tekstā – "*Futrifer*"), no otras puses, par *Infraestruturas de Portugal* lēmumu piešķirt *Futrifer* publiska līguma slēgšanas tiesības, lai iegādātos ar kreozotu piesūcinātus priedes koka gulšņus un brusas.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Direktīva 2014/24

3 Direktīvas 2014/24 101. apsvērumā ir paredzēts:

"Līgumslēdzējām iestādēm vajadzētu dot arī iespēju izslēgt ekonomikas dalībniekus, kas izrādījušies neuzticami, piemēram, tādēļ, ka pārkāpuši vides vai sociālos pienākumus, tostarp noteikumus par piekļuvi personām ar invaliditāti, vai izdarījuši citus smagus pārkāpumus saistībā ar profesionālo darbību, piemēram, konkurences noteikumu vai intelektuālā īpašuma tiesību pārkāpumus. Būtu jāpaskaidro, ka smagi pārkāpumi saistībā ar profesionālo darbību var likt šaubīties par ekonomikas dalībnieka godīgumu un tādējādi var būt par pamatu tam, ka ekonomikas dalībnieks nav atbilstīgs, lai tam piešķirtu tiesības slēgt publisku līgumu, neatkarīgi no tā, vai šim ekonomikas dalībniekam citādā ziņā ir tehniskas un saimnieciskas spējas izpildīt līgumu.

[..] [Līgumslēdzējām iestādēm] vajadzētu būt arī iespējai izslēgt kandidātus vai pretendentus, kas agrāku publisko līgumu izpildē pieļāvuši nozīmīgas nepilnības attiecībā uz būtiskām prasībām, piemēram, piegāžu vai darbu neveikšana, nopietni trūkumi piegādātajā produktā vai sniegtajā pakalpojumā, kuru dēļ tas nav lietojams iecerētajam nolūkam, vai neatbilstīga rīcība, kas liek nopietni apšaubīt ekonomikas dalībnieka uzticamību. Valsts tiesību aktos būtu jāparedz šādas izslēgšanas maksimālais ilgums.

Piemērojot fakultatīvus izslēgšanas iemeslus, līgumslēdzējām iestādēm jo īpaši būtu jāpievērš uzmanība samērīguma principa ievērošanai. Nelielām neatbilstībām tikai izņēmuma gadījumos vajadzētu novest pie ekonomikas dalībnieka izslēgšanas. Savukārt, ja nelielas neatbilstības tiek konstatētas atkārtoti, tas var radīt šaubas par ekonomikas dalībnieka uzticamību un var būt par pamatu tā izslēgšanai."

4 Šīs direktīvas 26. panta 5. punkta otrajā daļā ir paredzēts:

"Ja līguma slēgšanas tiesības piešķir slēgtā procedūrā vai konkursa procedūrā ar sarunām, dalībvalstis var neatkarīgi no šā punkta pirmās daļas paredzēt, ka centrālās pārvaldes iestāžu padotībā esošas līgumslēdzējas iestādes vai konkrētas to kategorijas iepirkumu var izsludināt ar iepriekšēju informatīvu paziņojumu atbilstoši 48. panta 2. punktam."

5 Saskaņā ar minētās direktīvas 32. panta 1. punktu:

"Šā panta 2. līdz 5. punktā paredzētajos īpašajos gadījumos un apstākļos dalībvalstis var noteikt, ka līgumslēdzējas iestādes publisku līgumu slēgšanas tiesības var piešķirt sarunu procedūrā bez iepriekšējas publicēšanas."

6 Šīs pašas direktīvas 55. panta "Kandidātu un pretendentu informēšana" 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts:

"Pēc attiecīgā kandidāta vai pretendenta pieprasījuma līgumslēdzēja iestāde iespējami drīzāk – un jebkurā gadījumā 15 dienu laikā pēc rakstiska pieprasījuma saņemšanas – informē:

[..]

b) katru neizraudzīto pretendentu par piedāvājuma noraidīšanas iemesliem [..]."

7 Direktīvas 2014/24 56. pants ir formulēts šādi:

"1. Līgumu slēgšanas tiesības piešķir saskaņā ar 67.–69. pantā noteiktajiem kritērijiem ar noteikumu, ka līgumslēdzēja iestāde ir saskaņā ar 59.–61. pantu pārbaudījusi, ka ir izpildīti visi sekojošie nosacījumi:

[..]

b) piedāvājumu ir iesniedzis pretendents, kas nav izslēgts saskaņā [ar] 57. pantu un kas atbilst atlases kritērijiem, ko līgumslēdzēja iestāde noteikusi saskaņā ar 58. pantu un – attiecīgā gadījumā – nediskriminējošiem noteikumiem un kritērijiem, kas minēti 65. pantā.

[..]

2. [..]

Dalībvalstis var noteikt, ka pirmajā daļā paredzēto procedūru nevar izmantot vai var izmantot tikai noteiktiem iepirkuma veidiem vai īpašos apstākļos."

8 Šīs direktīvas 57. pantā "Izslēgšanas iemesli" ir paredzēts:

"1. Līgumslēdzējas iestādes no dalības iepirkuma procedūrā izslēdz ekonomikas dalībnieku, ja tās, veicot pārbaudi saskaņā ar 59., 60. un 61. pantu, ir konstatējušas vai kā citādi zina, ka šis ekonomikas dalībnieks ir notiesāts ar galīgu spriedumu kāda [šī punkta a)–f) apakšpunktā] minēta iemesla dēļ[.]

[..]

4. Līgumslēdzējas iestādes no dalības iepirkuma procedūrā var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ikvienu ekonomikas dalībnieku, kas nonācis jebkurā no šādām situācijām:

[..]

c) ja līgumslēdzēja iestāde ar atbilstošiem līdzekļiem var pierādīt, ka ekonomikas dalībnieks ir vainīgs kādā ar profesionālo darbību saistītā smagā pārkāpumā, kas liek apšaubīt šā ekonomikas dalībnieka godprātību;

d) ja līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir pietiekami pārliecinošas norādes, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir ar citiem ekonomikas dalībniekiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci;

[..]

5. [..]

Līgumslēdzējas iestādes jebkurā procedūras brīdī var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ekonomikas dalībnieku, ja izrādās, ka šis ekonomikas dalībnieks sakarā ar darbībām vai bezdarbību pirms procedūras vai tās laikā ir nonācis kādā no 4. punktā minētajām situācijām.

6. Ikviens ekonomikas dalībnieks, kas nonācis kādā no 1. un 4. punktā minētajām situācijām, var iesniegt pierādījumus, ka šā ekonomikas dalībnieka veiktie pasākumi ir pietiekami, lai pierādītu savu uzticamību, neraugoties uz to, ka pastāv atbilstīgs izslēgšanas iemesls. Ja šādus pierādījumus uzskata par pietiekamiem, attiecīgo ekonomikas dalībnieku neizslēdz no iepirkuma procedūras.

Šajā nolūkā ekonomikas dalībnieks pierāda, ka viņš ir samaksājis vai apņēmies samaksāt kompensāciju attiecībā uz jebkādu kaitējumu, ko radījis noziedzīgais nodarījums vai pārkāpums, ir pilnībā izskaidrojis attiecīgos faktus un apstākļus, aktīvi sadarbojoties ar izmeklēšanas iestādēm, un ir veicis konkrētus un atbilstīgus tehniskus, organizatoriskus un ar personālu saistītus pasākumus, lai novērstu jaunus noziedzīgos nodarījumus vai pārkāpumus.

Ekonomikas dalībnieku veiktie pasākumi tiek izvērtēti, ņemot vērā noziedzīgā nodarījuma vai pārkāpuma smagumu un konkrētos apstākļus. Ja tiek uzskatīts, ka šie pasākumi ir nepietiekami, ekonomikas dalībnieks saņem paziņojumu par minētā lēmuma iemesliem.

Ekonomikas dalībniekam, kas ar galīgu spriedumu izslēgts no dalības iepirkuma vai koncesijas piešķiršanas procedūrās, izslēgšanas laikposmā, kas izriet no šāda sprieduma, nav tiesību izmantot šajā punktā paredzēto iespēju dalībvalstīs, kurās šis spriedums ir spēkā.

7. Dalībvalstis saskaņā ar normatīvajiem vai administratīvajiem aktiem un ievērojot Savienības tiesību aktus nosaka šā panta īstenošanas nosacījumus. Tās jo īpaši nosaka maksimālo izslēgšanas laikposmu, ja ekonomikas dalībnieks neveic 6. punktā norādītos pasākumus, lai pierādītu savu uzticamību. Ja izslēgšanas laikposms nav noteikts ar galīgu spriedumu, tas nepārsniedz piecus gadus no dienas, kad notikusi notiesāšana ar galīgu spriedumu 1. punktā minētajos gadījumos, un trīs gadus no attiecīgā notikuma dienas 4. punktā minētajos gadījumos."

Direktīva 2014/25

9 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/25/ES (2014. gada 26. februāris) par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, un ar ko atceļ Direktīvu 2004/17/EK (OV L 94, 243. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2017. gada 18. decembra Deleģēto regulu (ES) 2017/2364 (OV 2017, L 337, 17. lpp.) (turpmāk tekstā – "Direktīva 2014/25"), 1. pantā ir paredzēts:

"1. Šajā direktīvā ir paredzēti noteikumi par līgumslēdzēju rīkoto iepirkumu procedūrām attiecībā uz līgumiem, kā arī metu konkursiem, kuru paredzamā vērtība nav mazāka par 15. pantā noteiktajām robežvērtībām.

2. Šīs direktīvas nozīmē iepirkums ir viena vai vairāku līgumslēdzēju veikta būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu iegūšana, izmantojot piegādes, būvdarbu vai pakalpojumu līgumu no šo līgumslēdzēju izraudzītiem ekonomikas dalībniekiem ar noteikumu, ka būvdarbi, piegādes vai pakalpojumi ir paredzēti, lai veiktu kādu no 8.–14. pantā minētajām darbībām.

[..]”

10 Direktīvas 2014/25 4. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir paredzēts:

“Šajā direktīvā līgumslēdzēji ir subjekti:

a) kas ir līgumslēdzējas iestādes vai publiski uzņēmumi un kas veic vienu no 8.–14. pantā minētajām darbībām”.

11 Šīs direktīvas 11. pants ir formulēts šādi:

“Šī direktīva attiecas uz tādu tīklu nodrošināšanu un ekspluatāciju, kas iedzīvotājiem sniedz pakalpojumus dzelzceļu, automatizēto sistēmu, tramvaju, trolejbusu, autobusu vai trošu transporta jomā.

Attiecībā uz transporta pakalpojumiem uzskata, ka tīkls pastāv, ja pakalpojumu sniedz saskaņā ar dalībvalsts kompetentās iestādes noteiktiem darbības nosacījumiem, piemēram, nosacījumiem par apkalpojamiem maršrutiem, piedāvājamo pakalpojumu apjomu vai to sniegšanas biežumu.”

12 Minētās direktīvas 15. panta a) punktā būtībā ir paredzēts, ka šī direktīva ir piemērojama līgumiem, kuru paredzamā vērtība bez pievienotās vērtības nodokļa (PVN) ir vienāda ar robežvērtību 443 000 EUR vai pārsniedz to par piegādes un pakalpojumu līgumiem un metu konkursiem.

13 Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punktā ir noteikts:

“Objektīvie noteikumi un kritēriji to ekonomikas dalībnieku izslēgšanai un atlasei, kas pieprasa kvalificēšanu kvalifikācijas sistēmā, un objektīvie noteikumi un kritēriji kandidātu un pretendentu izslēgšanai un atlasei atklātā procedūrā, slēgtā procedūrā vai sarunu procedūrās, konkursa dialogos vai inovācijas partnerībās var ietvert Direktīvas [2014/24] 57. pantā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Ja līgumslēdzējs ir līgumslēdzēja iestāde, šie kritēriji un noteikumi ietver Direktīvas [2014/24] 57. panta 1. un 2. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

Ja to pieprasa dalībvalstis, šie kritēriji un noteikumi papildus ietver Direktīvas [2014/24] 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem. [..]”

Portugāles tiesības

14 *Código dos Contratos Públicos* (Publisko iepirkumu kodekss), redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – “*CCP*”), 55. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir formulēts šādi:

“Aizliegumi

1. Būt par kandidātiem, pretendentiem vai ietilpt to grupā ir aizliegts subjektiem:

[..]

c) kuriem ir piemērots administratīvs sods par smagu profesionālās darbības pārkāpumu un kuri kopš tā laika nav reabilitēti, ciktāl tas attiecas uz fiziskām personām, vai attiecībā uz juridiskām personām – kuru administratīvajām, vadības vai pārvaldes struktūrām ir piemērots šāds administratīvais sods un kuras joprojām veic savas funkcijas;

[..].”

15 Šī kodeksa 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā tostarp ir paredzēts, ka subjekti, kuriem Portugāles konkurences iestāde ir piemērojusi papildu sodu, kurš liedz tiem piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, nevar būt kandidāti, pretendenti vai kādas grupas dalībnieki.

16 Minētā kodeksa 55.A pants attiecas uz *CCP* 55. panta 1. punktā uzskaitīto aizliegumu atcelšanu, ko veic līgumslēdzēja iestāde, un precizē, ka tas nav piemērojams šī paša kodeksa 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā minētajām situācijām.

17 *CCP* 70. pantā ir paredzēts:

“Piedāvājumu izvērtēšana

[..]

2. Izslēdz piedāvājumus, kuru vērtējumā atklājas:

[..]

g) tas, ka pastāv nopietnas norādes, kuras liecina par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas.

[..]”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

18 *Toscca* cēla prasību *Tribunal Administrativo e Fiscal de Viseu* (Viseu Administratīvā un nodokļu lietu tiesa, Portugāle), lūdzot atcelt *Infraestruturas de Portugal* 2019. gada 25. jūlija lēmumu, ar kuru *Futrifer* tika piešķirtas līguma slēgšanas tiesības par dzelzceļa infrastruktūras nozarei paredzētu ar kreozotu piesūcinātu priedes koka gulšņu un brusu iegādi par pamatcenu 2 979 200 EUR apmērā. Šīs prasības ietvaros *Toscca* arī lūdza, lai šīs līguma slēgšanas tiesības tiktu piešķirts tai.

19 Pēc šīs prasības noraidīšanas ar 2020. gada 21. februāra spriedumu *Toscca* iesniedza apelācijas sūdzību *Tribunal Central Administrativo Norte* (Ziemeļu centrālā administratīvā tiesa, Portugāle). Ar 2020. gada 29. maija spriedumu *Tribunal Central Administrativo Norte* atcēla šo spriedumu, apmierināja *Toscca* prasību un uzdeva *Infraestruturas de Portugal* piešķirt līguma slēgšanas tiesības šai sabiedrībai.

20 Ar 2021. gada 22. aprīļa spriedumu *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa, Portugāle) atcēla iepriekšējā punktā minēto spriedumu pamatojuma trūkuma dēļ un nodeva lietu atpakaļ *Tribunal Central Administrativo Norte* (Ziemeļu centrālā administratīvā tiesa). 2021. gada 2. jūnijā pēdējā minētā tiesa pasludināja jaunu spriedumu, kurā tika nospriests

tāpat kā 2020. gada 29. maija spriedumā. *Infraestruturas de Portugal* un *Futrifer* par 2021. gada 2. jūnija spriedumu katra iesniedza kasācijas sūdzību *Supremo Tribunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa), kas ir iesniedzējtiesa.

21 Pēdējā minētā norāda, ka 2019. gada 12. jūnijā *Autoridade da Concorrência* (Konkurences iestāde, Portugāle) piesprieda *Futrifer* samaksāt naudas sodu par konkurences tiesību pārkāpumu, kas pieļauts publiskā iepirkuma procedūrās, kuras tika organizētas 2014. un 2015. gadā un kuras attiecās uz valsts dzelzceļa tīklā ietilpstošo iekārtu un ceļu, proti, infrastruktūras, kuras pārvaldību nodrošināja valsts uzņēmums, kas pa šo laiku ir apvienojies ar *Infraestruturas de Portugal*, uzturēšanas pakalpojumu sniegšanu.

22 Iesniedzējtiesa šajā ziņā norāda, ka pretendenta izslēgšana, pamatojoties uz tā neuzticamību tāda konkurences tiesību pārkāpuma dēļ, kas izdarīts nesaistīti ar publiskā iepirkuma procedūru, esot pieļaujama vienīgi saskaņā ar *CCP* 55. panta 1. punkta f) apakšpunktu, proti, ar tiešu konkurences iestādes nolēmumu, ar kuru šim pretendentam ir uzlikts papildu sods – aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās noteiktā laikposmā. Šī tiesa uzskata, ka šis risinājums tomēr ir pretrunā Direktīvai 2014/24 un it īpaši tās 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktam, jo tas aizskar līgumslēdzējas iestādes autonomiju lemt par jebkura pretendenta uzticamību.

23 Iesniedzējtiesai turklāt ir šaubas par to, vai lēmums par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu pretendentam, kurš ir ticis sodīts par konkurences tiesību pārkāpumu agrākā publiskā iepirkuma procedūrā, ko organizējusi tā pati līgumslēdzēja iestāde, var tikt uzskatīts par pietiekami pamatotu, it īpaši ņemot vērā Hartas 41. panta 2. punkta c) apakšpunktā paredzētās tiesības uz labu pārvaldību, ja šī līgumslēdzēja iestāde nav paudusi autonomu un pamatotu vērtējumu par šī pretendenta uzticamību.

24 Turklāt tā vēlas noskaidrot, vai valsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru no līgumslēdzējas iestādes netiek prasīts, lai publiskā iepirkuma procedūrā tā veiktu autonomu vērtējumu par tāda pretendenta uzticamību, kurš ir sodīts par konkurences tiesību pārkāpumu, atbilst Savienības tiesībām gan attiecībā uz izdarītā pārkāpuma smaguma un tā ietekmes uz attiecīgo procedūru pārbaudi, gan attiecībā uz konkrētā pretendenta veikto pasākumu, lai šīs pēdējās minētās procedūras ietvaros novērstu šī pārkāpuma sekas (*self-cleaning* pasākumi), atbilstības pārbaudi. Saistībā ar pēdējo minēto aspektu tā norāda, ka saskaņā ar valsts tiesībām šādu korektīvu pasākumu novērtēšana ir vienīgi konkurences iestādes ziņā.

25 Šī tiesa uzskata, ka, ņemot vērā Tiesas judikatūru, it īpaši 2019. gada 19. jūnija spriedumu *Meca* (C-41/18, EU:C:2019:507), konkurences tiesību pārkāpums, ko pretendents izdarījis nesaistīti ar publiskā iepirkuma procedūru, līgumslēdzējai iestādei ir pienācīgi pamatojot jāpārbauda, veicot šāda pretendenta uzticamības vērtējumu.

26 Šādos apstākļos *Supremo Trimunal Administrativo* (Augstākā administratīvā tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai lemt par Direktīvas [2014/24] 57. panta 4. punkta d) apakšpunktā paredzēto izslēgšanas iemeslu ir tikai līgumslēdzējas iestādes ziņā [“*reserva de decisão*”]?

2) Vai lēmumu, kas līgumslēdzējai iestādei ir jāpieņem atbilstoši Direktīvas [2014/24] 57. panta 4. punkta d) apakšpunktam, valsts likumdevējs var pilnībā aizstāt ar Konkurences iestādes vispārēja rakstura lēmumu (ar lēmuma sekām) piemērot papildsodu – aizliegumu noteiktā laikposmā piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, kas ir pieņemts saistībā ar naudas soda piemērošanu par konkurences tiesību normu pārkāpumu?

3) Vai līgumslēdzējas iestādes lēmums par ekonomikas dalībnieka "uzticamību" atkarībā no konkurences tiesību normu ievērošanas (vai neievērošanas), kam nav saistības ar konkrēto iepirkuma procedūru, ir jāsaprot kā nepieciešamība veikt minētā ekonomikas dalībnieka relatīvās atbilstības pamatotu novērtējumu, kas ir [Hartas] 41. panta 2. punkta c) apakšpunktā paredzēto tiesību uz labu pārvaldību konkrēta izpausme?

4) Vai ar Savienības tiesībām, konkrēti – Direktīvas [2014/24] 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, ir saderīgs Portugāles tiesībās izraudzītais risinājums, saskaņā ar kuru *CCP* 55. panta 1. punkta f) apakšpunktā ekonomikas dalībnieka izslēgšana no iepirkuma procedūras nesaistīti ar konkrēto iepirkuma procedūru izdarītu konkurences tiesību normu pārkāpumu dēļ ir pakārtota lēmumam par papildsoda – aizlieguma piedalīties iepirkumos – piemērošanu, ko Konkurences iestāde pieņem tādā procedūrā, kurā šī pati Konkurences iestāde šajā kontekstā veic novērtējumu par veikto *self-cleaning* pasākumu atbilstību?

5) Vai ar Savienības tiesībām, konkrēti – Direktīvas [2014/24] 57. panta 4. punkta d) apakšpunktu, ir saderīgs arī Portugāles tiesībās izraudzītais risinājums, saskaņā ar kuru *CCP* 70. panta 2. punkta g) apakšpunktā paredzētā iespēja izslēgt piedāvājumu tāpēc, ka pastāv vērā ņemamas pazīmes, kuras liecina par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas, attiecas tikai uz konkrēto iepirkuma procedūru, kurā šāda prakse ir konstatēta?"

Par pieteikumu izskatīt lietu paātrinātā tiesvedībā

27 Iesniedzējtiesa lūdza šim lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu piemērot paātrinātu tiesvedību saskaņā ar Tiesas Reglamenta 105. pantu, pamatojoties uz to, ka pamatlietai ir steidzams raksturs. Šajā ziņā tā norādīja uz *Código de Processo nos Tribunais Administrativos* (Administratīvo tiesu procesa kodekss) 36. panta 1. punkta c) apakšpunktu, kā arī Padomes Direktīvas 89/665/EEK (1989. gada 21. decembris) par to normatīvo un administratīvo aktu koordinēšanu, kuri attiecas uz izskatīšanas procedūru piemērošanu, piešķirot piegādes un uzņēmuma līgumus valsts vajadzībām (OV 1989, L 395, 33. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 26. februāra Direktīvu 2014/23/ES (OV 2014, L 94, 1. lpp.), 2. pantu.

28 Reglamenta 105. panta 1. punktā ir paredzēts, ka Tiesas priekšsēdētājs pēc iesniedzējtiesas pieteikuma vai izņēmuma kārtā pēc savas ierosmes un pēc tiesneša referenta un ģenerāladvokāta uzklausīšanas var nolemt lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, ja lietas apstākļi prasa to izskatīt īsā termiņā, piemērot paātrinātu tiesvedību.

29 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka šāda paātrinātā tiesvedība ir procesuāls instruments, kas paredzēts, lai reaģētu uz ārkārtēji steidzamu situāciju, kuras eksistence jāpierāda attiecībā uz lietai, saistībā ar kuru iesniegts paātrinātās tiesvedības pieteikums, piemītošiem ārkārtas apstākļiem (Tiesas priekšsēdētāja rīkojums, 2021. gada 25. februāris, *Sea Watch*, C-14/21 un C-15/21, EU:C:2021:149, 22. punkts).

30 Šajā gadījumā 2022. gada 23. martā Tiesas priekšsēdētājs, uzklausījis tiesnesi referentu un ģenerāladvokātu, nolēma noraidīt šā sprieduma 27. punktā minēto iesniedzējtiesas lūgumu.

31 Proti, šī tiesa ir vienīgi apgalvojusi, ka tiesvedībai pamatlietā ir steidzams raksturs, un ir minējusi valsts tiesību normas un Savienības tiesību normas, nenorādot, kādā mērā šajā lietā pastāv ārkārtas steidzamība, kas tomēr ir nepieciešama, lai pamatotu paātrinātu izskatīšanu.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pieņemamību

32 *Futrifer* uzskata, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir nepieņemams, jo Tiesas atbilde uz uzdotajiem jautājumiem nav nepieciešama pamatlietas atrisināšanai. Šajā ziņā tā apgalvo, ka Portugāles Republika ir likumīgi izvēlējusies netransponēt valsts tiesībās Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktu, līdz ar to šie jautājumi ir hipotētiski.

33 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 267. pantā iedibinātās sadarbības starp Tiesu un valstu tiesām ietvaros tikai valsts tiesai, kas iztiesā lietu un kas ir atbildīga par pieņemamo tiesas nolēmumu, ņemot vērā lietas īpatnības, ir jānovērtē gan tas, cik lielā mērā prejudiciālais nolēmums ir nepieciešams sprieduma taisīšanai, gan arī Tiesai uzdoto jautājumu nozīmīgums. Tādēļ, ja uzdotie jautājumi attiecas uz Savienības tiesību interpretāciju, Tiesai principā ir jālemj (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1981. gada 16. decembris, *Foglia*, 244/80, EU:C:1981:302, 15. punkts, un 2022. gada 28. aprīlis, *Caruter*, C-642/20, EU:C:2022:308, 28. punkts).

34 Tiesa var atteikties lemt par valsts tiesas uzdotu prejudiciālu jautājumu tikai tad, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai Savienības tiesiskā regulējuma interpretācijai nav nekāda saistības ar pamatlietas faktisko situāciju vai tās priekšmetu, ja izvirzītā problēma ir hipotētiska vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai juridiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tai uzdotajiem jautājumiem (spriedumi, 1995. gada 15. decembris, *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, 61. punkts, un 2022. gada 28. aprīlis, *Caruter*, C-642/20, EU:C:2022:308, 29. punkts).

35 Šajā gadījumā jautājumi būtībā ir par to, kā interpretēt Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktā paredzēto fakultatīvo izslēgšanas iemeslu, kas attiecas uz gadījumu, kad līgumslēdzējas iestādes rīcībā ir pietiekami ticami pierādījumi, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir noslēdzis nolīgumus ar citiem ekonomikas dalībniekiem nolūkā izkropļot konkurenci.

36 Šajā ziņā, pirmkārt, no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka pamatlieta attiecas uz lēmuma par publiskā līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu pretendentam, kuram valsts konkurences iestāde ir noteikusi naudas sodu par konkurences tiesību normu pārkāpumu agrākās publiskā iepirkuma procedūrās, tiesiskumu. Ar pirmo līdz trešo un piekto prejudiciālo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, kāds ir ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktu līgumslēdzējai iestādei piešķirtās novērtējuma brīvības tvērums, jo saskaņā ar Portugāles tiesisko regulējumu pēdējai minētajai ir saistošs konkurences

iestādes veiktais novērtējums par tāda pretendenta uzticamību, kurš ir izdarījis šādu pārkāpumu agrākā publiskā iepirkuma procedūrā, neatkarīgi no tā, vai šī vērtējuma rezultātā ir vai nav noteikta papildu sankcija – pagaidu aizliegums piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās.

37 Līdz ar to nevar uzskatīt, ka šiem jautājumiem nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu vai ka tie ir hipotētiski. Attiecībā uz *Futrifer* apgalvoto faktu, ka Portugāles Republika esot likumīgi izvēlējusies netransponēt valsts tiesībās Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktu, tas ir saistīts ar aspektiem pēc būtības un nekādi nevar ietekmēt uzdoto jautājumu pieņemamību. Līdz ar to pirmais līdz trešais un piektais jautājums ir pieņemami.

38 Otrkārt, ar ceturto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkts nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru vienīgi konkurences iestādes kompetencē ir novērtēt ekonomikas dalībnieka, kuram konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ šī iestāde ir noteikusi sodu, kurš noteiktā laikposmā tam liedz piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās, veikto korektīvo pasākumu atbilstību.

39 No Tiesas rīcībā esošajiem lietas materiāliem neizriet, ka *Futrifer* kādā brīdī būtu atsaucies uz tādu korektīvo pasākumu veikšanu kā Direktīvas 2014/24 57. panta 6. punktā minētie.

40 No tā izriet, ka šis ceturtais jautājums ir hipotētisks un līdz ar to ir jāatzīst par nepieņemamu.

Par lietas būtību

Ievada apsvērumi

41 Pirmām kārtām ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ar LESD 267. pantu iedibinātās sadarbības starp valstu tiesām un Tiesu procedūras ietvaros Tiesai ir jāsniedz valsts tiesai noderīga atbilde, kas ļautu izlemt tās izskatīšanā esošo strīdu. Šajā ziņā Tiesai var nākties ņemt vērā tādas Savienības tiesību normas, uz kurām valsts tiesa sava jautājuma izklāstā nav atsaukusies (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2023. gada 22. jūnijs, K.B. un F.S. (Jautājuma izskatīšana pēc savas ierosmes krimināllietā), C-660/21, EU:C:2023:498, 26. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

42 Šajā gadījumā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādīts, ka pamatlietā aplūkotā līguma priekšmets ir valsts uzņēmuma, proti, *Infraestruturas de Portugal*, veikta ar kreozotu piesūcinātu priedes koka gulšņu un brusu, kas paredzēti izmantošanai dzelzceļa infrastruktūras nozarē, iegāde par pamatcenu 2 979 200 EUR apmērā.

43 Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar Direktīvas 2014/25 1. panta 2. punktu un 11. pantu iepirkums šīs direktīvas izpratnē ir it īpaši līgumslēdzējas iestādes veikta piegāžu iegāde no minētā subjekta izvēlētiem ekonomikas dalībniekiem, izmantojot piegādes līgumu, darbību, kuru mērķis ir tādu tīklu nodrošināšana un ekspluatācija, kas iedzīvotājiem sniedz pakalpojumus transporta jomā, tostarp dzelzceļu transporta jomā, veikšanai. Minētās direktīvas 4. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir precizēts, ka šajā direktīvā līgumslēdzēji ir subjekti, kas ir līgumslēdzējas iestādes vai publiski uzņēmumi un kas veic vienu no šīs pašas direktīvas 8.–14. pantā minētajām darbībām.

44 Turklāt no Direktīvas 2014/25 1. panta 1. punkta izriet, ka tā ir piemērojama līgumslēdzēju rīkoto publisko iepirkumu procedūrām attiecībā uz līgumiem, kā arī metu konkursiem, kuru paredzamā vērtība nav mazāka par šīs direktīvas 15. pantā noteiktajām robežvērtībām.

45 Šādos apstākļos un ņemot vērā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ietverto informāciju, šķiet, ka no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka pamatlietā aplūkotais līgums ietilpst Direktīvas 2014/25 piemērošanas jomā, kas tomēr ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

46 Šādā gadījumā šīs direktīvas 80. panta 1. punkts būtu piemērojams pamatlietā.

47 Otrām kārtām, tā kā prejudiciālie jautājumi it īpaši attiecas uz to, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts nepieļauj pamatlietā aplūkoto valsts tiesisko regulējumu, vispirms ir jānosaka, vai dalībvalstīm ir pienākums savās valsts tiesībās transponēt gan šo 57. panta 4. punkta pirmo daļu gadījumā, ja pamatlieta ietilptu Direktīvas 2014/24 piemērošanas jomā, gan Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punkta trešo daļu gadījumā, ja šis strīds ietilptu šīs pēdējās minētās direktīvas piemērošanas jomā.

48 Runājot, pirmkārt, par Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmo daļu, šajā tiesību normā ir paredzēts, ka "līgumslēdzējas iestādes no dalības iepirkuma procedūrā var izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ikvienu ekonomikas dalībnieku" šīs tiesību normas a)–i) apakšpunktā minētajos gadījumos.

49 Šajā ziņā ir taisnība, ka no dažiem Tiesas spriedumiem, kuros ir interpretēta Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmā daļa, izriet, ka dalībvalstis var nolemt transponēt vai netransponēt šajā tiesību normā minētos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus. Proti, Tiesa ir nospriedusi, ka saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. un 7. punktu dalībvalstīm ir iespēja nepiemērot tajā norādītos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus vai arī iekļaut tos valsts tiesiskajā regulējumā ar dažādu stingruma pakāpi, kas var atšķirties atkarībā no situācijas, ņemot vērā valsts līmenī pastāvošus juridiska, ekonomiska vai sociāla rakstura apsvērumus (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2019. gada 19. jūnijs, *Meca*, C-41/18, EU:C:2019:507, 33. punkts; 2020. gada 30. janvāris, *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, 34. un 40. punkts, kā arī 2021. gada 3. jūnijs, *Rad Service* u.c., C-210/20, EU:C:2021:445, 28. punkts).

50 Tomēr Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas formulējuma, konteksta, kādā šī tiesību norma iekļaujas, un mērķa, ko šī tiesību norma tiecas sasniegt šīs direktīvas ietvaros, analīze parāda, ka pretēji tam, kas izriet no šiem spriedumiem, dalībvalstīm ir pienākums transponēt minēto tiesību normu savās valsts tiesībās.

51 Vispirms, runājot par šī 57. panta 4. punkta pirmās daļas formulējumu, no tā izriet, ka izvēle izlemt, vai ekonomikas dalībnieku izslēgt vai neizslēgt no publiskā iepirkuma procedūras kāda no šajā tiesību normā uzskaitītajiem iemesliem dēļ, līgumslēdzējai iestādei ir, ja vien dalībvalstis nenolemj šo izslēgšanas iespēju pārveidot par pienākumu. Līdz ar to dalībvalstīm minētā tiesību norma ir jātransponē, vai nu ļaujot līgumslēdzējām iestādēm piemērot tajā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus, vai arī tos padarot saistošus. Savukārt un pretēji tam, ko apgalvo *Futrifer* un Portugāles valdība, dalībvalsts nevar atturēties no šo iemeslu iekļaušanas valsts tiesību aktos, ar kuriem transponēta Direktīva 2014/24, un tādējādi liegt līgumslēdzējām iestādēm iespēju, kas tām ir jāatzīst vismaz saskaņā ar šo pašu tiesību normu, piemērot šos iemeslus.

52 Turpinājumā attiecībā uz Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas kontekstu ir jānorāda, ka šīs direktīvas 101. apsvērumā ir norādīts, ka "līgumslēdzējām iestādēm vajadzētu dot [..] iespēju izslēgt ekonomikas dalībniekus, kas izrādījušies neuzticami". Tādējādi šis apsvērums apstiprina, ka dalībvalstij ir jātransponē šī tiesību norma, lai neliegtu līgumslēdzējām iestādēm iepriekšējā punktā un minētajā apsvērumā norādīto iespēju.

53 Šādu Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas interpretāciju *a contrario* apstiprina arī to šīs direktīvas tiesību normu formulējums, kuru transponēšanai dalībvalstīm ir skaidri paredzēta novērtējuma brīvība. Tas tā ir it īpaši šīs direktīvas 26. panta 5. punkta un 32. panta 1. punkta gadījumā, saskaņā ar kuriem "dalībvalstis var [..] paredzēt", vai arī minētās direktīvas 56. panta 2. punkta otrās daļas gadījumā, kurā ir izmantots formulējums "dalībvalstis var noteikt, ka [..] nevar".

54 Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punkts nevar likt apšaubīt minēto interpretāciju. Proti, ar šo tiesību normu vispārīgi dalībvalstīm ir piešķirta izvēles iespēja noteikt šīs direktīvas 57. panta piemērošanas nosacījumus vai nu ar normatīviem, vai arī administratīviem aktiem. Šī izvēles iespēja attiecas uz veidu, kādā tās piemēro šo pantu. Tādējādi dalībvalstīm dotā izvēle nevar attiekties uz minētās direktīvas 57. panta 4. punktā minēto fakultatīvo izslēgšanas iemeslu transponēšanu vai netransponēšanu. Turklāt ir jākonstatē, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 7. punkts ir piemērojams arī šīs direktīvas 57. panta 1. punktā paredzētajiem obligātajiem izslēgšanas iemesliem. Nevar pamatoti apgalvot, ka dalībvalstis var izmantot 57. panta 7. punktā paredzēto izvēles iespēju, lai savos valsts tiesību aktos netransponētu šādus izslēgšanas iemeslus.

55 Visbeidzot, attiecībā uz Direktīvas 2014/24 mērķi saistībā ar fakultatīviem izslēgšanas iemesliem Tiesa ir atzinusi, ka šis mērķis izpaužas kā uzsvars uz līgumslēdzēju iestāžu prerogatīvām. Tādējādi Savienības likumdevēja nodoms ir bijis uzticēt līgumslēdzējai iestādei, un tikai tai, uzdevumu pretendentu atlases stadijā novērtēt vajadzību izslēgt kandidātu vai pretendentu no publiskā iepirkuma procedūras (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2019. gada 19. jūnijs, *Meca*, C-41/18, EU:C:2019:507, 34. punkts, un 2019. gada 3. oktobris, *Delta Antrepriză de Construcții şi Montaj 93*, C-267/18, EU:C:2019:826, 25. punkts).

56 Līgumslēdzējas iestādes izvēles iespējas vai pat pienākuma piemērot Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmajā daļā minētos izslēgšanas iemeslus mērķis it īpaši ir ļaut tai novērtēt katra tāda ekonomikas dalībnieka godīgumu un uzticamību, kas piedalās publiskā iepirkuma procedūrā.

57 Tādējādi Savienības likumdevējs ir vēlējies nodrošināt, lai līgumslēdzējām iestādēm visās dalībvalstīs būtu iespēja izslēgt ekonomikas dalībniekus, kurus tās uzskata par neuzticamiem.

58 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmajā daļā ir ietverts dalībvalstu pienākums savās valsts tiesībās transponēt šajā tiesību normā uzskaitītos fakultatīvos izslēgšanas iemeslus. Saistībā ar šo transponēšanas pienākumu šīm valstīm ir jāparedz vai nu līgumslēdzēju iestāžu izvēles iespēja, vai arī pienākums piemērot šos iemeslus.

59 Otrkārt, runājot par Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punkta trešo daļu, šajā tiesību normā ir paredzēts, ka, ja dalībvalstis to pieprasa, objektīvie noteikumi un kritēriji kandidātu un pretendentu izslēgšanai un atlasei, tostarp atklātās, slēgtās vai sarunu procedūrās, ietver Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas kritērijus saskaņā ar minētajā pantā izklāstītajiem noteikumiem un nosacījumiem.

60 No šī 80. panta 1. punkta trešās daļas formulējuma izriet, ka dalībvalstīm ir jāizlemj, vai līgumslēdzējiem kā pretendentu izslēgšanas kritēriji ir jāpiemēro minētajā 57. panta 4. punktā paredzētie fakultatīvie izslēgšanas iemesli. Ja šāda lēmuma nav, no Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punkta pirmās daļas tomēr izriet, ka dalībvalstīm, transponējot šo direktīvu, vismaz ir jāparedz iespēja līgumslēdzējiem noteikumos un izslēgšanas kritērijos, kas piemērojami publisko iepirkumu procedūrās, kuras ietilpst šīs direktīvas piemērošanas jomā, iekļaut Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus.

61 Līdz ar to, runājot par Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītajiem izslēgšanas iemesliem, dalībvalstīm, pildot savu pienākumu transponēt Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punkta pirmo daļu, ir jāparedz iespēja līgumslēdzējiem iekļaut šos izslēgšanas iemeslus objektīvos izslēgšanas kritērijos procedūrās, kuras ietilpst šīs pēdējās minētās direktīvas piemērošanas jomā, neskarot šo valstu iespējamo lēmumu, kas pieņemts, pamatojoties uz minētās direktīvas 80. panta 1. punkta trešo daļu, proti, uzlikt šiem subjektiem pienākumu iekļaut šos iemeslus šajos kritērijos.

62 Trešām kārtām, attiecībā uz *Futrifer* argumentu, saskaņā ar kuru noraidītais pretendents, kāds šajā gadījumā ir *Toscca*, nevar atsaukties uz Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktu, atbildei uz šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pietiek norādīt, ka Tiesa jau ir nospriedusi, ka, lai nodrošinātu tostarp Hartas 47. pantā garantēto tiesību uz efektīvu tiesību aizsardzību ievērošanu, lēmumu, ar kuru līgumslēdzēja iestāde, lai arī netieši, ir atteikusies izslēgt ekonomikas dalībnieku no publiskā iepirkuma procedūras kāda no Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmajā daļā paredzētajiem fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem dēļ, noteikti ir jābūt iespējai pārsūdzēt ikvienai personai, kurai ir vai ir bijusi interese iegūt konkrētā līguma slēgšanas tiesības vai kurai var tikt nodarīts kaitējums šīs tiesību normas pārkāpuma dēļ (spriedums, 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 143. punkts).

63 Tādu pašu iemeslu dēļ identisks novērtējums ir piemērojams gadījumā, ja ir atteikts izslēgt ekonomikas dalībnieku no publiskā iepirkuma procedūras, pamatojoties uz kādu no Direktīvas 2014/25 80. panta 1. punkta trešajā daļā minētajiem fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem.

64 Līdz ar to uz prejudiciālajiem jautājumiem ir jāatbild, ņemot vērā iepriekš minētos ievada apsvērumus.

Par piekto jautājumu

65 Ar piekto jautājumu, kurš ir jāizskata vispirms, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru iespēja izslēgt pretendenta piedāvājumu tādēļ, ka pastāv nopietnas norādes par šī pretendenta rīcību, kas var izkropļot konkurences tiesību normas, tiek ierobežota tādējādi, ka šī iespēja attiecas tikai uz publiskā iepirkuma procedūru, kurā šāda veida rīcība ir notikusi.

66 Interpretējot Savienības tiesību normas, ir jāņem vērā ne tikai to formulējums, bet arī to konteksts un tā tiesiskā regulējuma mērķi, kurā šīs tiesību normas ir ietvertas (spriedums, 2023. gada 16. marts, *Colt Technology Services* u.c., C-339/21, EU:C:2023:214, 39. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

67 Pirmkārt, ir jākonstatē, ka, paredzot gadījumu, kad līgumslēdzējas iestādes rīcībā "ir pietiekami pārliecinošas norādes, lai secinātu, ka ekonomikas dalībnieks ir ar citiem ekonomikas dalībniekiem noslēdzis tādas vienošanās, kuru mērķis ir izkropļot konkurenci", Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkta formulējumā šī izslēgšanas iemesla piemērošana nav ierobežota ar publiskā iepirkuma procedūru, kurā šāda rīcība ir notikusi.

68 Otrkārt, runājot par kontekstu, kurā šī tiesību norma iekļaujas, šāda interpretācija ir apstiprināta arī šīs direktīvas 57. panta 5. punkta otrajā daļā, kurā līgumslēdzējām iestādēm jebkurā procedūras brīdī ir atļauts izslēgt vai dalībvalstis var tām prasīt izslēgt ekonomikas dalībnieku, ja izrādās, ka šis ekonomikas dalībnieks sakarā ar darbībām vai bezdarbību pirms procedūras vai tās laikā ir nonācis kādā no šī 57. panta 4. punktā minētajām situācijām.

69 Treškārt, minētā interpretācija ļauj līgumslēdzējai iestādei saskaņā ar Direktīvas 2014/24 mērķi attiecībā uz šīs direktīvas 57. panta 4. punkta pirmajā daļā uzskaitītajiem fakultatīvajiem izslēgšanas iemesliem, kā šis mērķis ir atgādināts šī sprieduma 56. punktā, pārliecināties par katra ekonomikas dalībnieka, kas piedalās attiecīgajā publiskā iepirkuma procedūrā, godīgumu un uzticamību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 15. septembris, *J. Sch. Omnibusunternehmen* un *K. Reisen*, C-416/21, EU:C:2022:689, 42. punkts) – godīgumu un uzticamību, kas var tikt apšaubīta ne tikai gadījumā, ja šāds ekonomikas dalībnieks piedalās pretkonkurences rīcībā šīs procedūras kontekstā, bet arī gadījumā, ja šis ekonomikas dalībnieks piedalījies agrākās šādās rīcībās.

70 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka *CCP* 70. panta 2. punkta g) apakšpunktā ir ierobežota līgumslēdzējas iestādes iespēja izslēgt piedāvājumu, pamatojoties uz to, ka pastāv nopietnas norādes par darbībām, nolīgumiem, praksi vai informāciju, kas var izkropļot konkurences tiesību normas, šo iespēju paredzot tikai attiecībā uz publiskā iepirkuma procedūru, kurā ir īstenota pretkonkurences prakse, kā rezultātā līgumslēdzēja iestāde nevar pieņemt lēmumu par šādu izslēgšanu, ja attiecīgā pretkonkurences prakse ir īstenota pirms šīs procedūras.

71 Šajā ziņā no šī sprieduma 51., 58., 60. un 61. punkta izriet, ka neatkarīgi no tā, vai uz pamatlietā aplūkoto publiskā iepirkuma procedūru attiecas Direktīva 2014/24 vai Direktīva 2014/25, dalībvalstīm vismaz ir jāparedz izvēles iespēja līgumslēdzējām iestādēm iekļaut Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus objektīvos izslēgšanas kritērijos publiskā iepirkuma procedūrās, neskarot šo valstu eventuālo lēmumu pārveidot šo iespēju par pienākumu. Tādējādi dalībvalstis katrā ziņā nevar ierobežot šo izslēgšanas iemeslu tvērumu.

72 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka uz piekto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru iespēja izslēgt pretendenta piedāvājumu tādēļ, ka pastāv nopietnas norādes par šī pretendenta rīcību, kas var izkropļot konkurences tiesību normas, tiek ierobežota tādējādi, ka šī iespēja attiecas tikai uz publiskā iepirkuma procedūru, kurā šāda veida rīcība ir notikusi.

Par pirmo un otro jautājumu

73 Ar pirmo un otro jautājumu, uz kuriem ir jāatbild kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tikai valsts konkurences iestādei ir piešķirtas pilnvaras lemt par ekonomikas dalībnieku izslēgšanu no publiskā iepirkuma procedūrām konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ.

74 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 2014/24 56. panta 1. punkta b) apakšpunktu līgumslēdzējai iestādei publiskā iepirkuma procedūras laikā ir pienākums pārbaudīt, vai piedāvājumu ir iesniedzis pretendents, kas nav izslēgts saskaņā ar šīs direktīvas 57. pantu, un šis pienākums attiecas uz visiem ekonomikas dalībniekiem, kuri ir iesnieguši piedāvājumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 30. janvāris, *Tim*, C-395/18, EU:C:2020:58, 46. punkts).

75 Kā izriet no šī sprieduma 55. un 56. punktā minētās judikatūras, Savienības likumdevējs ir vēlējies uzticēt līgumslēdzējai iestādei – un tikai tai – uzdevumu novērtēt, vai kandidāts vai pretendents ir jāizslēdz no publiskā iepirkuma procedūras, pārbaudot katra ekonomikas dalībnieka, kas piedalās šādā procedūrā, godīgumu un uzticamību.

76 It īpaši Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktā, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas 101. apsvērumu, minētais fakultatīvais izslēgšanas iemesls ir balstīts uz būtisku elementu izraudzītā pretendenta un līgumslēdzējas iestādes attiecībās, proti, uz izraudzītā pretendenta uzticamību, uz kuru pamatojas līgumslēdzējas iestādes uzticēšanās tam (spriedums, 2022. gada 15. septembris, *J. Sch. Omnibusunternehmen* un *K. Reisen*, C-416/21, EU:C:2022:689, 41. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

77 Saskaņā ar Tiesas judikatūru, piemērojot fakultatīvos izslēgšanas iemeslus, līgumslēdzējām iestādēm ir jāpievērš īpaša uzmanība samērīguma principam, kas paredz tām pienākumu veikt konkrētu un individuālu attiecīgā subjekta attieksmes vērtējumu, pamatojoties uz visiem nozīmīgajiem faktoriem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2021. gada 3. jūnijs, *Rad Service* u.c., C-210/20, EU:C:2021:445, 40. punkts, kā arī 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 156. un 157. punkts).

78 No tā izriet, ka tādā situācijā kā pamatlietā aplūkotā, kad pastāv Savienības tiesībās vai valsts tiesībās reglamentēta īpaša procedūra saukšanai pie atbildības par konkurences tiesību pārkāpumu izdarīšanu un kad izmeklēšana šajā ziņā ir jāveic valsts konkurences iestādei, līgumslēdzējai iestādei, izvērtējot iesniegtos pierādījumus, principā ir jāvadās no šādas procedūras iznākuma (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 24. oktobris, *Vossloh Laeis*, C-124/17, EU:C:2018:855, 25. punkts).

79 Šajā kontekstā īpaša nozīme var būt šādas iestādes lēmumam, kas ir konstatējusi šādu pārkāpumu un šī iemesla dēļ pretendentam ir noteikusi naudas sodu, vēl jo vairāk tad, ja šis sods ir papildināts ar pagaidu aizliegumu piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās. Lai gan šāds lēmums var likt līgumslēdzējai iestādei izslēgt šo ekonomikas dalībnieku no attiecīgās publiskā iepirkuma procedūras, gluži pretēji, šāda lēmuma neesamība nevar nedz kavēt, nedz atbrīvot līgumslēdzēju iestādi no šāda novērtējuma veikšanas.

80 Šis vērtējums ir jāveic, ievērojot samērīguma principu un ņemot vērā visus nozīmīgos faktorus, lai pārbaudītu, vai būtu pamatoti piemērot Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktā paredzēto izslēgšanas iemeslu.

81 Pamatlietā iesniedzējtiesa norāda, ka ar *CCP* 55. panta 1. punkta f) apakšpunktu tikai valsts konkurences iestādei ir uzticēts novērtēt sekas, kādas konkurences tiesību normu pārkāpumam var būt turpmākajās publiskā iepirkuma procedūrās. Tādējādi šķiet, ka ar šo tiesisko regulējumu, pirmkārt, līgumslēdzējām iestādēm ir uzlikts pienākums ievērot šīs iestādes lēmumu, ar ko ekonomikas dalībniekam ir uzlikts sods, kurš tam noteiktā laikposmā aizliedz piedalīties šādās procedūrās, un, otrkārt, šīm līgumslēdzējām iestādēm ir liegts izslēgt no šīm pašām procedūrām ekonomikas dalībnieku, kuram šāds sods nav noteikts. No tā izriet, ka pretendents var tikt izslēgts no publiskā iepirkuma procedūras pēc minētās iestādes lēmuma, nedodot līgumslēdzējai iestādei iespēju novērtēt šī pretendenta rīcību un līdz ar to pēdējā minētā godīgumu un uzticamību konkrētā līguma izpildei, nedz arī, ievērojot samērīguma principu, autonomi izlemt, vai minētā pretendenta izslēgšana ir pamatota Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktā minēta iemesla dēļ.

82 Šāds tiesiskais regulējums, kas pretendentu godīguma un uzticamības vērtējumu saista ar secinājumiem valsts konkurences iestādes lēmumā, kurš tostarp attiecas uz turpmāku dalību publiskā iepirkuma procedūrā, apdraud novērtējuma brīvību, kas līgumslēdzējai iestādei ir saskaņā ar Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmo daļu.

83 Iepriekšējā punktā izklāstītie apsvērumi ir spēkā arī gadījumā, ja uz pamatlietā aplūkoto publiskā iepirkuma procedūru attiektos Direktīva 2014/25, jo, kā atgādināts šī sprieduma 71. punktā, dalībvalstīm atbilstoši to pienākumam transponēt šīs direktīvas 80. panta 1. punkta pirmo daļu ir jāparedz izvēlas iespēja līgumslēdzējiem Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punktā uzskaitītos izslēgšanas iemeslus iekļaut objektīvajos izslēgšanas kritērijos procedūrās, kas ietilpst Direktīvas 2014/25 piemērošanas jomā, neskarot šo valstu iespējamo lēmumu šo izvēles iespēju pārveidot par pienākumu. Tādējādi dalībvalstis katrā ziņā nevar ierobežot novērtējuma brīvību, kādai šajā kontekstā ir jābūt līgumslēdzējai iestādei.

84 No iepriekš minētajiem apsvērumiem izriet, ka uz pirmo un otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tikai valsts konkurences iestādei ir piešķirtas pilnvaras lemt par ekonomikas dalībnieku izslēgšanu no publiskā iepirkuma procedūrām konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ.

Par trešo jautājumu

85 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts, lasot to Hartas 41. panta 2. punkta c) apakšpunkta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka līgumslēdzējas iestādes lēmumam par ekonomikas dalībnieka uzticamību, kas pieņemts, piemērojot šajā Direktīvas 2014/24 normā paredzēto izslēgšanas iemeslu, ir jābūt pamatotam.

86 Vispirms ir jānorāda, ka Hartas 41. panta 2. punkta c) apakšpunkts attiecas vienīgi uz "Savienības iestāžu un struktūru" pienākumu pamatot savus lēmumus. Tādējādi šai tiesību normai nav nozīmes pamatlietā.

87 Tomēr ir jāatgādina, ka līgumslēdzējai iestādei ir jāievēro arī Savienības tiesību vispārējais princips par labu pārvaldību, kas ietver prasības, kuras dalībvalstīm ir jāievēro, īstenojot Savienības tiesības. Vienai no šīm prasībām – pienākumam norādīt valsts iestāžu pieņemto lēmumu pamatojumu – ir īpaša nozīme, jo ar šo pienākumu lēmumu adresātiem tiek dota iespēja aizstāvēt savas tiesības un,

pārzinot visus apstākļus, nolemt, vai ir lietderīgi tos pārsūdzēt tiesā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1987. gada 15. oktobris, *Heylens* u.c., 222/86, EU:C:1987:442, 15. punkts, kā arī 2021. gada 7. septembris, *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, 120. punkts).

88 No tā izriet, ka publiskā iepirkuma procedūrās līgumslēdzējai iestādei ir šis pienākums norādīt pamatojumu. Minētais pienākums tostarp attiecas uz lēmumiem, ar kuriem līgumslēdzēja iestāde izslēdz pretendentu, it īpaši piemērojot tādu fakultatīvo izslēgšanas iemeslu, kāds ir paredzēts Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunktā.

89 Proti, kā izriet no Direktīvas 2014/24 55. panta 2. punkta b) apakšpunkta, pēc attiecīgā pretendenta pieprasījuma līgumslēdzēja iestāde iespējami drīzāk – un jebkurā gadījumā 15 dienu laikā pēc rakstiska pieprasījuma saņemšanas – informē par tā piedāvājuma noraidīšanas iemesliem.

90 Turklāt ir jānorāda, ka līgumslēdzējai iestādei ir jāpamato savs lēmums arī tad, ja tā konstatē, ka uz pretendentu attiecas kāds no šīs direktīvas 57. panta 4. punktā minētajiem gadījumiem, bet tā tomēr nolemj to neizslēgt, piemēram, tādēļ, ka izslēgšana ir nesamērīgs pasākums. Proti, lēmums par neizslēgšanu, lai gan fakultatīvs izslēgšanas iemesls šķiet piemērojams, ietekmē visu pārējo ekonomikas dalībnieku, kuri piedalās attiecīgajā publiskā iepirkuma procedūrā, tiesisko situāciju, kuriem līdz ar to ir jābūt iespējai aizstāvēt savas tiesības un attiecīgā gadījumā, pamatojoties uz šajā lēmumā ietvertajiem motīviem, nolemt par to celt prasību. Šajā ziņā lēmuma par neizslēgšanu pamatojums var tikt iekļauts galīgajā lēmumā par līguma slēgšanas tiesību piešķiršanu izvēlētajam pretendentam.

91 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts, lasot to vispārējā labas pārvaldības principa gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka līgumslēdzējas iestādes lēmumam par ekonomikas dalībnieka uzticamību, kas pieņemts, piemērojot šajā tiesību normā paredzēto izslēgšanas iemeslu, ir jābūt pamatotam.

Par tiesāšanās izdevumiem

92 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospriež:

1) Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2014/24/ES (2014. gada 26. februāris) par publisko iepirkumu un ar ko atceļ Direktīvu 2004/18/EK 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru iespēja izslēgt pretendenta piedāvājumu tādēļ, ka pastāv nopietnas norādes par šī pretendenta rīcību, kas var izkropļot konkurences tiesību normas, tiek ierobežota tādējādi, ka šī iespēja attiecas tikai uz publiskā iepirkuma procedūru, kurā šāda veida rīcība ir notikusi.

2) Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

tas nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, ar kuru tikai valsts konkurences iestādei ir piešķirtas pilnvaras lemt par ekonomikas dalībnieku izslēgšanu no publiskā iepirkuma procedūrām konkurences tiesību normu pārkāpuma dēļ.

3) Direktīvas 2014/24 57. panta 4. punkta pirmās daļas d) apakšpunkts, lasot to vispārējā labas pārvaldības principa gaismā,

ir jāinterpretē tādējādi, ka

līgumslēdzējas iestādes lēmumam par ekonomikas dalībnieka uzticamību, kas pieņemts, piemērojot šajā tiesību normā paredzēto izslēgšanas iemeslu, ir jābūt pamatotam.

[Paraksti]